

Életminőség Európában: a 2003–2012 közötti tendenciák

Összefoglaló

Bevezetés

Az Európai életminőség-felmérés (EQLS) az életminőség legkülönbözőbb területeit vizsgálja, elsősorban a mindennapi élet szempontjaira (például a családon belüli és a barátokhoz fűződő kapcsolatokra) és a közpolitikkal kapcsolatos kérdésekre (például a lakhatásra vagy a társadalmi feszültségekre) összpontosítva. A gazdasági tényezők – pl. a megélhetés, az anyagi nélkülözés és a gazdasági státusz – szintén jelentős hatással vannak az életminőségre. Az Eurofound eddig összesen háromszor – 2003-ban, 2007-ben és 2011-ben – végezte el az Európai életminőség-felmérést, így az eredmények időbeli változásának elemzésével feltárhatók az egyes tagállamokon belüli, illetve a tagállamok közötti viszonylatban megfigyelhető különböző tendenciák és változások, konvergenciák vagy éppen állandóságok.

Ez a jelentés az életminőség elmúlt évtizedre jellemző stabil és változó mintáit vizsgálja az Európai Unió 18 éves és annál idősebb lakosai körében. Külön figyelmet fordít a különböző – az uniós csatlakozás ideje szerint csoportosított (2004 előtt vagy után csatlakozott) – országcsoportokon belüli eltérésekre, a gazdasági válság hatására és a jóléti rendszer típusára. Emellett kiemelten tárgyalja a kiszolgáltatott helyzetben lévő emberek – az alacsony jövedelműek, az EU12 országaiban élő idősök, az egyedülálló szülők és a tartósan munkanélküliek – helyzetét.

Szakpolitikai háttér

Az életminőséget befolyásoló tényezők között számos olyan van, amely nemzeti és nemzetek közötti dimenzióban egyaránt értelmezhető. Az életminőség alapja az egyéni jó közérzet, valamint a társadalmakon belüli szociális kohézió. A szociális beruházási csomag 2013. évi elindításával az Európai Bizottság felhívta a tagállamokat, hogy a szociális beruházások és saját jóléti államaik korszerűsítésének előtérbe helyezésével adjanak választ a komoly pénzügyi nehézségek, az egyre növekedő szegénység és társadalmi kirekesztődés, valamint a – különösen a fiatalok körében – rekordszintű munkanélküliség által támasztott jelentős kihívásokra. Ezek ugyanis hozzáadódhatnak az idősödő társadalmak és a kisebb számú munkaképes korú lakosság eddig is létező problémájához.

A következő néhány évben az Európa 2020 stratégia és az ahhoz kapcsolódó foglalkoztatási és szociális beruházási csomag egyik központi feladata lesz, hogy megoldást találjon a gazdasági visszaesés és annak társadalmi hatásai által okozott problémákra. Fontos tudni, hogy a válság és az abból fakadó nemzeti költségvetési megszorítások milyen hatással vannak a szubjektív életminőségre és a társadalom minőségére. Ugyancsak fontos kérdés a konvergencia—az EU-tagállamok és régiók közötti különbségek csökkenése, valamint a társadalom előnyös és hátrányos helyzetű csoportjai közötti egyenlőtlenségek csökkentése.

Fő megállapítások

A szubjektív jólét az elmúlt évtizedben az egész EU-ban változatlan maradt. Azokban a tagállamokban, amelyek 2003-ban a legalacsonyabb pontokat kapták, nőtt a jólét, míg a többi tagállam legtöbbje többé-kevésbé változatlan pontokat ért el. A legnagyobb kivétel Görögország, ahol a gazdasági válság 2007 és 2011 között mind az élettél való elégedettség, mind a boldogság terén meredek csökkenést hozott.

Az élettél való elégedettség terén 2007-ben legmagasabb pontokat elérő országokban 2011-ben nagyobb részt csökkent az elégedettség, míg a 2007-ben legalacsonyabb pontokat kapó országok 2011-ben inkább növekedést jeleztek. A boldogság mértéke 2007 és 2011 között a legtöbb országban csökkent. Ilyenkor, recesszió idején a munkanélküliek, különösen a tartósan munkanélküliek és a munkaképtelen emberek számolnak be a legalacsonyabb szintű szubjektív jólétről.

Egyre több európai háztartásnak kell anyagi nehézségekkel szembenéznie, és – különösen a jövedelem szempontjából a lakosság alsó negyedébe tartozók között – nőtt azok aránya, akiknek a mindennapi megélhetés gondot jelent. A szubjektív jólét jövedelmi kvartilisek közötti különbségei egyre nagyobbak.

Az 50 és 64 év közöttiek általában kevésbé elégedettek az életükkel és kevésbé boldogok, és az e korcsoport és a többi korcsoport közötti szakadék egyre nő.

A családdal és a társasági élettel való elégedettség 2003 és 2011 között magas és viszonylag változatlan maradt. A munka és a magánélet egyensúlya tekintetében az, hogy mennyiben érzik a munkavállalók túl fáradtnak magukat ahhoz, hogy háztartási teendőiket ellássák, 2011-ben visszaesett a 2003-as szintre, miközben 2007-ben csökkent valamelyest, viszont azok aránya, akiknek nehézséget okoz a családi kötelezettségek ellátása, nem változott. Az otthoni feladatok ellátása miatt a munkájuk során nehezen összpontosítók aránya némileg emelkedett.

A lakástulajdonosok számának növekedését jelző hosszú ideje fennálló tendencia megtorpant. Az életkörülményeket szem előtt tartó szakpolitikák 2007 óta tartó erősödése azonban a gazdasági visszaesés ellenére hozzájárult a leghátrányosabb csoportok életkörülményeinek javításához, vagy legalább fenntartásához (a lakhatás és a környezet szempontjából).

Az egészségi állapottal való elégedettség 2003 és 2011 között csökkent, különösen az alsó jövedelmi kvartilisbe tartozók körében. Az egészségi állapottal való elégedettség a közép- és kelet-európai tagállamokban emelkedett, de még így is jóval elmarad a többi EU-tagállam szintjétől.

Az oktatással való elégedettség nem változott. Az egészségügyi ellátás színvonalának megítélése, valamint az oktatás és a gyermekgondozás színvonala viszonylag változatlan maradt. A közösségi közlekedés színvonalának megítélése javult, az állami nyugdíjrendszereké viszont csökkent.

A más emberekbe vetett bizalom általános szintje 2003 és 2011 között esett, de még ennél is meredekebben csökkent az intézményekbe vetett bizalom. Az EU-n belüli társadalmi csoportok közötti (több dimenzióban mért) feszültségek a beszámlók szerint csökkenni látszanak, kivéve az EU12 országokban, ahol a faji és etnikai csoportok között érzékelt feszültség 2003 és 2007 között csökkent, viszont 2007 és 2011 között nőtt. A gazdagok és a szegények között érzékelt feszültség 2007 és 2011 között emelkedett. Az életminőség változása kapcsolatban áll az emberekbe vetett bizalommal és a társadalmi feszültség megítélésével: minél nagyobb a másokba vetett bizalom, annál jobb az életminőség, miközben a társadalmi feszültségek növekedésének észlelése az életminőség csökkenését eredményezi.

Szakpolitikai iránymutatások

- Bár a 2003-ban legalacsonyabb pontokat szerző országokban folyamatosan nő az élettel való elégedettség és a boldogság szintje, az ezekben az országokban még mindig elmarad a többi uniós tagállamtól. A kohéziós politikai intézkedések és a szociális politikába való befektetés során ezzel foglalkozni kell.

- A boldogság és az élettel való elégedettség szintjének az EU15 országaiban tapasztalható kisebb csökkenését a gazdasági visszaesés befolyásolja. Azoknak a kormányoknak, amelyeknek korlátozott anyagi források állnak a rendelkezésére, más megoldást kell találniuk a nehéz helyzetben lévő emberek támogatására, például támogatási rendszereket kell kidolgozniuk és segíteniük kell az adósságkezelést.
- A gazdasági válság eredményeképpen a munkavállalók is nagyobb nyomás alatt vannak. E helyzet tartós fennállása fokozott kiégéshez vezethet; a munkaadóknak ezért nagyobb figyelmet kell fordítaniuk a munka és a magánélet egyensúlyára.
- A munkájukat elveszítő idősebb munkavállalók nagyobb eséllyel válnak tartósan munkanélkülivé; ráadásul egy idősebb munkavállaló esetében a munkahely elvesztéséhez egyre súlyosabb egészségügyi problémák is társulhatnak. Annak érdekében, hogy a munkavállalók tovább maradjanak gazdasági szempontból aktívak, a nemzeti kormányoknak és a szociális partnereknek életkor-gazdálkodási intézkedéseket kell kidolgozniuk, amelynek során a teljes munkával töltött életet szem előtt kell tartaniuk.
- A közintézményekbe vetett bizalom csökkenése aggasztó, különösen az EU15 országában, de az EU12 országaiban is még mindig alacsony az ezen intézményekbe vetett bizalom. Ezért fontos, hogy mind nemzeti, mind uniós szinten további befektetések történjenek az intézményi kapacitás terén. A kormányoknak ugyanakkor kezelniük kell az azzal kapcsolatos elvárásokat, hogy mit tudnak és mit nem tudnak szolgáltatni a közintézmények.
- A faji és etnikai csoportok között nagyobb feszültségekről számoltak be, különösen az EU12 néhány országában, de a feszültség általános szintje alacsonyabb, mint az EU15 országokban. A szociális kohéziós intézkedések kialakítása és végrehajtása során figyelembe kell venni a bevándorlási minták és a belső etnikai sokféleség közötti különbségeket.
- Az elemzések szerint a szociális védelem aktívabb megközelítést igényel. Recesszió idején a háztartások alacsonyabb jövedelme még inkább negatívan befolyásolja az életminőséget. A nemzeti és az uniós szakpolitikáknak a megelőző intézkedésekre kell összpontosítaniuk, amelyek hozzásegítik a polgárokat ahhoz, hogy felkészüljenek az esetleges munkanélküli időszakokra, például ösztönözniük kell a megtakarításokat, a foglalkoztathatóság növelése érdekében elő kell mozdítaniuk az egész életen át tartó tanulásban való részvételt és támogatniuk kell az álláskeresést.

További információ

A „Quality of life in Europe: Trends 2003–2012” (Az európai életminőség: a 2003–2012 közötti tendenciák) című jelentés teljes szövege a <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1364.htm> weboldalon érhető el.

További információért forduljon Robert Anderson egységvezetőhöz az rma@eurofound.europa.eu címen.